Γράφει ο **Μιχάλης Ρίζος**

Το ΝΑΡ στο **4ο συνέδριό του**, πιο ώριμο και απαιτητικό μετά από **28** πλέον χρόνια διαδρομής στην ταξική πάλη, συζήτησε και πήρε σαφείς αποφάσεις για το *"πρόβλημα των προβλημάτων"*: το σύγχρονο επαναστατικό υποκείμενο και, πιο ειδικά, **για το κομμουνιστικό πρόγραμμα και κόμμα της εποχής μας.**

Η αναμέτρηση με αυτή τη σκληρή αναγκαιότητα, που ξεκίνησε πριν τέσσερα χρόνια με την κατάθεση της *Πρότασης Προγραμματικής Διακήρυξης* και συνεχίστηκε με δειλά, είναι αλήθεια, πρώτα βήματα συσπείρωσης και πρωτοβουλιών για την "κομματική υπόθεση", τώρα ίσως μπαίνει στην πιο κρίσιμη φάση της.

Καταθέτω ορισμένες σκέψεις:

1. Η απόφαση αυτή είναι **πολιτική επιλογή.** Εάν προχωρήσει θα ανεβάσει σε άλλο επίπεδο τη χειραφετητική δράση και αποτελεσματικότητα της εργατικής τάξης, συνολικά του κινήματος και του μετώπου της. Δεν είναι υποχρέωση απέναντι στο κομμουνιστικό μας παρελθόν. Δεν είναι απλά διαπίστωση "δυνατοτήτων". Δεν είναι ένα καλύτερο και πιο τεκμηριωμένο "μεταπτυχιακό πρόγραμμα" κομμουνιστικών θέσεων απέναντι στο συστημικό ΤΙΝΑ. Εμείς δεν είμαστε δημοσιολόγοι, θέλουμε άμεσα να συμβάλουμε στο δρων ανατρεπτικό υποκείμενο, στη μαζική επαναστατική πράξη. Το ότι δεν έχουμε κάνει ως τώρα αυτή την επιλογή ή την έχουμε κάνει πολύ μερικά, αποσπασματικά και κυρίως διακηρυκτικά, μας έχει στοιχίσει σε πολιτική εμβέλεια, σε διαμόρφωση καλύτερου συσχετισμού δύναμης υπέρ της αντικαπιταλιστικής αριστεράς και της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, στο χάσιμο αγωνιστών και πρωτοπόρων εργατών και νεολαίας που αναζητούν το "κάτι παραπάνω" από την κατά καιρούς στράτευσή τους στο μαχόμενο αριστερό κίνημα.

2. Η ταλάντευση ως τώρα και το έλλειμμα προσανατολισμού στην επιτάχυνση των διαδικασιών συσπείρωσης και διαλόγου για το κομμουνιστικό πρόγραμμα και κόμμα δεν προέρχεται από την ανησυχία για την "εσωκομματική" δημοκρατία του νέου φορέα. Σχετίζεται κυρίως με την ταλάντευση για την **επαναστατική τακτική** ως πυρήνα του προγράμματός του. Η οποία είναι υπαρκτή και στις γραμμές μας και διασχίζει φυσικά όλο το εύρος των δυνάμεων που αναφέρονται στην επαναστατική, κομμουνιστική αριστερά.

Η ταλάντευση – διαφωνία, συνοψίζεται κυρίως στην αντίληψη που λέει ότι σε μη επαναστατικές συνθήκες όπως η σημερινή, χρειάζεται μια άλλη τακτική, μη επαναστατική, ικανή να συγκεντρώσει ευρύτερες δυνάμεις. Και ότι αυτή η άλλη τακτική (η μη επαναστατική) θα μεταμορφωθεί σε επαναστατική μόνο στην επαναστατική κατάσταση.

Ευχαριστώ πολύ! Αυτή η πολιτική θέση *"αρχαίας σκουριάς"* έρχεται από μακριά. Όπως παλιά οι κάθε είδους ρεφορμιστές αρνιόντουσαν την επαναστατική δράση και τη δυνατότητα επανάστασης στο όνομα της ανωριμότητας των αντικειμενικών, παραγωγικών συνθηκών έτσι και σήμερα τα ίδια ιστορικά ρεύματα την ξαναρνούνται, στο όνομα της αδυναμίας, ανωριμότητας (ή μετάλλαξης) του υποκειμενικού παράγοντα. Και διαρκώς αναβάλλουν την επαναστατική δράση για το *"ώριμο"* μέλλον για να δικαιολογούν τη ρεφορμιστική υποταγή τους στο *"ανώριμο"* παρόν. Δεν μας εξηγούν όμως ποτέ πώς μια μη επαναστατική τακτική μπορεί να συγκεντρώσει επαναστατικό δυναμικό ή να μετασχηματίσει τις αυθόρμητες – μισοαυθόρμητες τάσεις της εργατικής τάξης, ούτε πώς ξαφνικά, και χωρίς την "εκπαίδευση" της ταξικής επαναστατικής πάλης στην καθημερινή δράση, οι μάζες θα υιοθετήσουν το επαναστατικό σχέδιο όταν έρθουν τα μεγάλα γεγονότα.

Στην ουσία αυτή η αντίληψη (της μη επαναστατικής τακτικής σε μη επαναστατικές συνθήκες) υποκλίνεται στο αυθόρμητο, θεωρεί ότι μόνο μέσω αυτού και με την εξωτερική (μηχανιστική) επίδραση των αντιθέσεων του καπιταλισμού μπορεί να εμφανιστεί μαζική επαναστατική συνείδηση σε περιόδους επαναστατικής κατάστασης. Και τότε (δηλ. ποτέ) θα εμφανιστεί ο από μηχανής θεός του κομματικού, επαναστατικού προγράμματος (που ως τότε θα μένει στο συρτάρι) για να φέρει τη στρατηγική ανατροπή.

3. Αυτή η **"δεύτερη" (ρεφορμιστική) τακτική** επιδιώκει να ηγεμονεύσει στο αντικαπιταλιστικό κίνημα μέσα από μια βεντάλια ιδεολογημάτων και πολιτικών απόψεων. Αναφέρεται σε στόχους που θα ενώνουν όλους ή σχεδόν όλους (όπως η παραγωγική ανασυγκρότηση) και επιμένει στην "ενότητα πάνω στο πρόβλημα" χωρίς υπερβάλλουσες πολιτικές αιχμές που χωρίζουν και διασπάνε (πχ *"έξω από την ΕΕ", "ρήξη με τα κέρδη", "να πληρώσει το κεφάλαιο σε πλούτο και ιδιοκτησία", "μπλοκάρισμα των πολεμικών δαπανών και*

έξοδος από το ΝΑΤΟ").

Θέτει στα αιτήματα το κριτήριο της *"εφαρμοσιμότητας"*, δηλ. της εφικτότητας, δηλ. του τι σου επιτρέπει ο αντίπαλος (έχουμε ξεχάσει το πρόγραμμα "ανακούφισης" του ΣΥΡΙΖΑ, τα ψίχουλα του κοινωνικού μερίσματος, το μοίρασμα της φτώχειας, το σου παίρνω 10 σου δίνω 1;). Θεωρεί το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα όχι πλαίσιο πάλης (αυτό πρέπει να αντικατασταθεί από ένα πρόγραμμα ελάχιστων οικονομικών αιτημάτων που θα "ενώνει") αλλά άθροισμα πειστικών θέσεων ζύμωσης για να "μεταβαίνει" η συνείδηση προς τη σωστή κατεύθυνση, έξω από τη "γνώση" της ταξικής πάλης.

Αυτή η "δεύτερη" (ρεφορμιστική) τακτική έχει ορίσει και τα σινικά της τείχη. Καμιά τακτική δεν έχει αξία λένε (είναι ιδεολογισμός ή σεχταρισμός) αν δεν εξασφαλίζει – επιδιώκει την ενότητα ρεφορμιστών και επαναστατών απέναντι στον κοινό αντίπαλο, την αστική τάξη.

Τι ανακάλυψη αλήθεια! Ρεφορμισμός όμως, σε όλες τις εκδοχές του, είναι η αστική πολιτική μέσα στους εργάτες (με τη μεταμφίεση της καλύτερης διαπραγμάτευσης – σήμερα με το παζάρεμα των όρων εξαθλίωσης – της εργατικής δύναμης με το κεφάλαιο, χωρίς αμφισβήτηση της σχέσης κυριαρχίας του). Είναι η πολιτική έκφραση της τάσης υποταγής της εργατικής τάξης. Ή όχι; Πώς στεκόμαστε λοιπόν απέναντί του;

Με συμμαχία, σύνθεση, κοινό πολιτικό πρόγραμμα; Ή με πολιτικό μετασχηματισμό της τάσης υποταγής που για να γίνει, απαιτεί προγραμματική και οργανωτική αυτοτέλεια της τάσης χειραφέτησης; Αλλιώς η εργατική πολιτική θα ενώνεται με την αστική πολιτική (πάντα για να ωφεληθούν οι εργάτες) και έτσι θα διασπάται η ίδια ή θα αυτοκαταργείται. Άλλο ο αυθόρμητος ρεφορμισμός του καθημερινού εργάτη ή των πρωτόλειων εργατικών – τοπικών σχημάτων και ενώσεων (που αν δεν μετασχηματιστούν οδηγούν ως τα όρια του ριζοσπαστικού οικονομισμού) και άλλο τα πολιτικά ρεύματα που συνειδητά εκφράζουν το ρεφορμιστικό πρόγραμμα για να ισχυροποιήσουν περισσότερο την τάση ενσωμάτωσης.

Αυτή η "δεύτερη" (ρεφορμιστική) τακτική έχει και τον πολιτικό δρόμο επίλυσης των αντιθέσεων, την πολιτική πρόταση εξουσίας που της ταιριάζει. Τον κοινοβουλευτικό δρόμο, τον αριστερό κυβερνητισμό στη μια ή την άλλη παραλλαγή, τις "συγκυβερνήσεις" σε περιφέρειες κ.ο.κ. Άλλο όμως η πάλη – και η ανοχή – για αστική κυβέρνηση και άλλο για "κυβέρνηση του βουνού". Γι αυτό και η συζήτηση για όργανα εργατικής πολιτικής και ανατροπής συνάντησε (στην περίοδο των πλατειών) και συναντά (στην περίοδο του Συριζαίικου αστικού κυβερνητισμού) τη λοιδωρία, την απαξίωση, ίσως και την εχθρότητα από τους φορείς αυτής της τακτικής (βαφτίζεται "αριστερισμός"). Γι αυτό αντιστέκονται σε

κάθε προσπάθεια αυτοτελούς συγκρότησης του ταξικού κινήματος σε πρωτοβουλίες και συντονισμούς πρωτοβάθμιων σωματείων, επιτροπών αγώνα και ταξικών ομοσπονδιών πέρα από τον αστικοποιημένο συνδικαλισμό της ΓΣΕΕ και σία. Γι αυτό αποστασιοποιούνται από τις λαϊκές συνελεύσεις αγώνα και επιτροπές σε περιοχές, κλάδους δουλειάς και χώρους σπουδών ή τις εκφυλίζουν σε κομματικές συσπειρώσεις και προσωποπαγείς εμφανίσεις για τις κάμερες.

4. Η ταλάντευση για τη συσπείρωση δυνάμεων και το διάλογο για το κομμουνιστικό πρόγραμμα και κόμμα της εποχής μας σχετίζεται όμως **και με την ταλάντευση για την επανάσταση** (ή καλύτερα για τους όρους προσέγγισής της). Για τους κομμουνιστές η τακτική για εκεί συγκεντρώνει δυνάμεις και για πουθενά αλλού. Η τομή της επανάστασης (της συντριβής του αστικού κράτους και ανάληψης της εξουσίας από τα δημοκρατικά συγκροτημένα όργανα της εργατικής τάξης και των συμμάχων της) είναι το ανώτερο σημείο πολιτικοποίησης των υπό εκμετάλλευση, δηλ. το ανώτερο σημείο της τακτικής και η απαρχή ταυτόχρονα της κομμουνιστικής απελευθέρωσης (το σημείο σύνδεσης του "κόσμου που τελειώνει" με τη σοσιαλιστική κοινωνία που "αρχίζει να προβάλλει").

Η "δεύτερη" (ρεφορμιστική) τακτική αντιμετωπίζει την επανάσταση ως ένα "σημείο" μέσα στη διαρκή μετάβαση, την αέναη κίνηση. Όχι ως άλλη ποιότητα, ως πρωτόγνωρο άλμα. Γι αυτό αποσυνδέει τη σημερινή τακτική από αυτήν, θεωρεί ότι δεν (πρέπει να) σχετίζονται μέσα στη γραμμική συνέχεια της πάλης. Παράπλευρη συνέπεια αυτής της αντίληψης είναι η κατανόηση της επανάστασης μόνο ως "κατάλληλες" κινήσεις και "κατάλληλα" αιτήματα την "κατάλληλη" ώρα (μια πολιτική τέχνη – κόλπο της στιγμής που θα παρασύρει τον κόσμο). Και όχι ως επίπονη προσπάθεια οικοδόμησης βαθύτερων δεσμών των κομμουνιστών με την ε.τ., αναβάθμιση του πολιτικού αγώνα και της εμπειρίας του λαού, συγκρότησης οργάνων επιβολής της λαϊκής θέλησης, προγράμματος, ανάλυσης της συγκεκριμένης κατάστασης κλπ.

5. Η ταλάντευση για τη συσπείρωση δυνάμεων και το διάλογο για το κομμουνιστικό πρόγραμμα και κόμμα της εποχής μας αφορά επίσης και την επιλογή **για τους σημερινούς αγώνες και το χαρακτήρα τους.** Για το μπλοκάρισμα των αντιδραστικών αναδιαρθρώσεων, τη συγκέντρωση δυνάμεων για την ήττα και ανατροπή της κυβέρνησης και των μνημονίων από εργατική σκοπιά, τη ρήξη με τη λογική της "ζητιανιάς" και της μισής ζωής. Το διαζύγιο από την αντίληψη ότι "απεργία γίνεται μόνο με τη ΓΣΕΕ και τους όρους της" και ότι οι εξεγέρσεις γίνονται "χωρίς να σπάσει τζάμι" ενώ οι άλλοι σε πάνε φυλακή όταν διαμαρτυρηθείς επειδή σου παίρνουν το σπίτι. Αφορά την ταλάντευση για την υπερπολύτιμη κοινή δράση (τη λένε "κινηματισμό") ή την εκφυλίζουν σε προκαθορισμένο

συμβόλαιο εδρών-καρεκλών σε κοινοβούλια, ΑΔΕΔΥ, δήμους κ.ο.κ. Όταν εδώ είναι το πεδίο συνάντησης των αντικαπιταλιστικών δυνάμεων με το μαχόμενο εργατολαϊκό ρεφορμισμό, ένας από τους πιο σημαντικούς δρόμους για την πολιτικοποίηση του αγώνα και τη συγκέντρωση δυνάμεων απέναντι στον αστικό αντίπαλο.

6. Το πιο κρίσιμο όμως ζήτημα, στο οποίο συμπυκνώνεται όλη η αντιπαράθεση, αφορά τη συγκρότηση του υποκειμένου (ρωτάει ο λαός: "ποιος θα τα κάνει όλα αυτά";). Η ταλάντευση ή η διαφωνία με όλα τα προηγούμενα οδηγεί στη δημιουργία ενός άλλου υποκειμένου, όχι επαναστατικού-κομμουνιστικού. Και στην ταξική πτέρυγα (την οποία αντιλαμβάνονται ως χαλαρή συνδικαλιστική ενότητα για τα προβλήματα του χώρου), και στο αντικαπιταλιστικό μέτωπο-πόλο (το οποίο προτείνουν να μετατραπεί σε μια παναριστερή minimum ενότητα ΛΑΕ-ΑΝΤΑΡΣΥΑ-ΚΚΕ και πολιτικά δρώσας αναρχίας) και στο κομμουνιστικό κόμμα (το οποίο αντιλαμβάνονται ως ομοσπονδία κομμουνιστών κάθε αντίληψης και παράδοσης, υποβιβάζοντάς το σε απλή αντικαπιταλιστική συσπείρωση).

Η διαρκής αναβολή, το *"δεν μπορούμε τώρα"*, το *"δεν έχουμε δυνάμεις"* (τι κι αν έχουν περάσει δεκάδες χιλιάδες αγωνιστές από το ΝΑΡ, τη νΚΑ και άλλες οργανώσεις κομμουνιστικής αναφοράς την τελευταία 20ετία) δείχνει την (ανομολόγητη) πεποίθηση ορισμένων ότι σήμερα δεν είναι εποχή για κομμουνισμό ή/και επανάσταση, άρα δεν χρειάζεται αντίστοιχο υποκείμενο που να τα υπηρετεί. Αυτή την ταλάντευση την αντιλαμβάνονται από ένστικτο πρωτοπόρα τμήματα της εργατικής τάξης, γι' αυτό και δεν στρατεύονται πιο ισχυρά και μόνιμα με την προσπάθειά μας.

7. Μήπως όμως η ταλάντευση για το κόμμα είναι αντικειμενική; Μήπως τίθεται θέμα πραγματικής δημοκρατίας για τη δράση των αγωνιστών σε ένα κόμμα; Ή είναι κάτι άλλο που φοβίζει;

Το κόμμα της εποχής μας είναι η συλλογική συνείδηση διεθνούς χειραφέτησης στον 21ο αιώνα, στον κόσμο του ολοκληρωτικού καπιταλισμού. Προκύπτει από την ίδια τη δομή της αστικής κοινωνίας και των υπεροξυμένων αντιθέσεών της, από την ίδια την κατάσταση της εργατικής τάξης. Δεν αποτελεί όμως απλή συνέχεια και αντανάκλαση της δράσης της τάξης.

Όπως σημειώνει και ο Α. Χρύσης,

> "η συγκρότηση ενός κομμουνιστικού κόμματος ως πολιτικά πρωτοπόρας

οργάνωσης δεν προκύπτει εκ του μηδενός, αλλά εκφράζει την αντικειμενική δυναμική **ασύμμετρης ανάπτυξης της δράσης** και εξίσου **ασύμμετρης ανάπτυξης της συνείδησης** της σύγχρονης εργατικής τάξης. Το κομμουνιστικό κόμμα δεν κάνει την επανάσταση αλλά δεν αντανακλά και παθητικά μια αυθόρμητη κινηματική δραστηριότητα, δεν αρκείται στη διεκπεραίωση αιτημάτων που αναδεικνύει το συλλογικό αυθόρμητο του προλεταριάτου".

Αυτή η διπλή δυσκολία, "επαφής" με το αυθόρμητο και ταυτόχρονα "υπέρβασής" του ή/και σύγκρουσης με αυτό (μην ξεχνάμε ότι και η τάση υποταγής είναι αυθόρμητη), **που αυτό είναι το πολιτικό ζήτημα κάθε φορά**, είναι που δημιουργεί μια σειρά αντινομίες στην καθημερινή "κομματική" ζωή και όχι οι καταστατικές σχέσεις μεταξύ των μελών του. Έχουν λάθος όσοι σ/φοι ανάγουν σε θέμα "δημοκρατίας" τη διάσπαση της ενιαίας δράσης και ταυτόχρονα υποστηρίζουν (απαιτούν) ότι αν δεν υπάρχει "ενιαία επαναστατική αντίληψη" δηλ. απόλυτη ταύτιση γνωμών τότε δεν μπορεί να υπάρχει και δημοκρατική ενότητα δράσης. Το σύγχρονο κόμμα για τον κομμουνισμό πρέπει να υπερβεί την ιδεαλιστική-δογματική θέση **"μια αλήθεια – μια γνώμη – μια δράση"** και το αγνωστικιστικό της κάτοπτρο **"πολλές αλήθειες – πολλές γνώμες – πολλές δράσεις".**

Ο Μαρξ έλεγε, πάντα υπερασπιζόμενος το διαλεκτικό και ιστορικό υλισμό, ότι "ως τώρα οι φιλόσοφοι εξηγούσαν τον κόσμο, εμείς πρέπει να τον αλλάξουμε". **Ο Μαρξισμός έδειξε ότι το κριτήριο της αλήθειας της γνώσης πρέπει να αναζητηθεί έξω από την γνώση – στην πράξη, στη δράση.**

Η ορθότητα μιας γραμμής δεν προϋποθέτει προφανώς την ομοφωνία ή την ενιαία αντίληψη, ούτε όμως μπορεί να αξιολογηθεί – να γίνει υλική δύναμη, όταν "βγαίνει προς τα έξω" κατακερματισμένη, μισή, αντιφατική, αμφίσημη. Από αυτή τη σκοπιά γίνεται η κριτική και όχι προφανώς από τη σκοπιά της "απαγόρευσης" (αμάν πια με τη θυματοποίηση) ή του τυπικού πρωτοκόλλου.

Η "αλήθεια", όπως και η ορθότητα μιας τακτικής, έχει ιστορικό χαρακτήρα, απαιτεί μια ζωντανή και δυναμική σχέση με την ταξική πάλη, που αναδρά και ανατροφοδοτεί την κομμουνιστική πρωτοπορία για να συνεχίσει, τροποποιήσει ή ανατρέψει μια επιλογή της (προτσές). Πάντα βέβαια σε σύνδεση με το στρατηγικό σκοπό και στόχο της κομμουνιστικής στράτευσης.

Η δημοκρατική ενότητα δράσης, είναι το ανάλογο μιας ζωντανής σπειροειδούς

κίνησης που προϋποθέτει και ενθαρρύνει τις πολλές γνώμες, την ενιαία όμως δράση στη βάση της συλλογικής απόφασης, για να επιστρέψει άμεσα στη συλλογική εσωκομματική (ή/και δημόσια) συζήτηση αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της, να διατυπωθούν νέες γνώμες, ανώτερη σύνθεση κ.ο.κ.

Ας ακούσουμε τον Bensaid:

> "Το κόμμα είναι ο καθοδηγητικός – υποβοηθητικός μοχλός της σχέσης μάζες – επανάσταση.
>
> Ούτε υποκαθιστά την εργατική τάξη, ούτε την ακολουθεί, ούτε συγχέεται με αυτή.
>
> Ξεχωρίζει από αυτή και γιατί είναι αυτόνομη οργάνωση και γιατί είναι ο πιο συνειδητός εκφραστής των αντικειμενικών ταξικών συμφερόντων της.
>
> Στις σημερινές συνθήκες αστικής δημοκρατίας, η έμφαση στη δημοκρατική πλευρά των πραγμάτων είναι θεμελιώδης.
>
> Αν μετά από ελεύθερη συζήτηση, δεν υφίσταται **συλλογική προσπάθεια και αμοιβαία εμπλοκή** στο να βάλουμε όλες τις αποφάσεις στη δοκιμασία της πράξης, η δημοκρατία μιας οργάνωσης παραμένει τυπική "κοινοβουλευτική".
>
> Περιορίζεται σε μια ανταλλαγή γνωμών χωρίς πραγματικές συνέπειες όπου ο καθένας συμμετέχει με τις πεποιθήσεις του χωρίς μια κοινή πρακτική δοκιμασίας της εγκυρότητας ενός πολιτικού προσανατολισμού»"

8. Η συζήτηση αυτή ανοίγει και πάλι τη σχέση μεταξύ του "εμείς" και του "εγώ" ή με άλλα λόγια τη σχέση μεταξύ της πολύμορφης, συλλογικής εργατικής δημοκρατίας και του ατομιστικού πλουραλισμού. Το κομμουνιστικό κόμμα είναι συλλογική προσπάθεια. Όπως και συλλογικά διαμορφώνεται το τεκμήριο της "σωστής γραμμής".

Ο Ένγκελς έγραφε στο Αντι-Ντύρινγκ:

> "Θα ήταν παράλογο να σκεφτούμε ότι το κάθε άτομο αντλεί όλες τις γνώσεις του

για τον πραγματικό κόσμο από τη δική του πείρα. Ο άνθρωπος χρησιμοποιεί όλη την εμπειρία του ανθρώπινου γένους. Η άμεση εμπειρία του μεμονωμένου ανθρώπου, οσοδήποτε παρατηρητικός και οξυδερκής και αν είναι, είναι πολύ περιορισμένη".

Μεταφράζοντάς το με "κομματικούς" όρους θα λέγαμε ότι οι σύγχρονες γνώσεις μας για την ταξική πάλη είναι αποτέλεσμα της πείρας όλων των επαναστάσεων, όλων των κινημάτων και των εξεγέρσεων των ανθρώπων του παρελθόντος και του παρόντος. **Η ανάπτυξη της γνώσης, το προτσές τής επίτευξης τής συγκεκριμένης αλήθειας, προϋποθέτει τη συνεχή αλληλεπίδραση της συλλογικής θεωρίας, της συλλογικής συζήτησης και της συλλογικά δεσμευμένης πράξης.**

ΥΓ. Ο **Μαρξ** απαντούσε στους υλιστές που κατηγορούσαν από συντηρητική σκοπιά τον ιδεαλιστή **Χέγκελ:**

"Οι χυδαίοι επικριτές του Χέγκελ, προσπερνώντας τη διαφορά πραγματικότητας και αλήθειας, χωρίς την οποία κάθε σκέψη για την αξία της σκέψης του είναι αδύνατη, καταλήγουν στο εξής: η πραγματικότητα – η χυδαία, αντιθεωρητική, χωρίς αλήθεια και χωρίς έννοια πραγματικότητα- είναι ο υπέρτατος κριτής των πάντων, ο κριτής συνεπώς κάθε έννοιας.

Κάθε έννοια που δεν ανταποκρίνεται στην χωρίς σκέψη ωμότητα αυτής της πραγματικότητας είναι για πέταμα. **Αυτό όμως δεν είναι υλισμός και δεν ήταν ποτέ υλισμός.**

Το πρώτο πολιτικο-ιδεολογικό στάδιο της ανύψωσης της εκχυδαϊσμένης προφάνειας της πραγματικότητας πάνω απ' την αλήθεια λέγεται ρεφορμισμός. Ο ρεφορμιστής είναι αυτός που είτε σκέφτεται είτε λέει ευθαρσώς: "*η πραγματικότητα είναι πως ο κόσμος δεν θέλει επανάσταση, δεν θέλει σοσιαλισμό. Άρα η έννοια κρίνεται και καταδικάζεται απ' την πραγματικότητα. Και συνεπώς, μπορώ να κάνω ό,τι θέλω με την έννοια. Να την κάνω λάστιχο, να την προσαρμόσω όπως αγαπώ στο προκρούστειο κρεβάτι αυτού που απέμεινε απ' την πραγματικότητα τώρα που σκότωσα την έννοια.*"